

Ommekeer.

Herman was een groote, blonde jongen, met mooie oogen, en een prachtig opgekrulden haarbos. Op 't college was hij wel niet de eerste, maar toch de ziel van de klas. Hij speelde thuis piano, ieder dag ten minste een uur; schreef soms een vers als dillettante, en volgde de tijdschriften. Zijn vader was een soort heereboer, wien de grond nog aan handen en voeten kleefde, maar dat type was gansch uit den zoon verdwenen op de kostschool: eerst als kranig ventje in zijn korte broek, met los gebaar en vriendelijken lach; later als opgeschoten knaap, te midden van de andere rijkemans- en burgerskinderen, en nu recht-opgaande jongeling, met beginnende schoudermacht en tintelend leven in zijn blik.

Hij was idealist, wilde hoog en verre; sterke begaafdheid

stak in hem; doch geen juistkijkend leeraarsoog had de grens voor zijn talent getrokken, en hem een bepaald arbeidsterrein aangewezen. Hij was, lijk hij daar nu stond, een algemeen talent, een geestdrift voor alles, maar wist niets vast, en wilde niets bepaald. Zou zijn ongepansterde deugd gaaf uit den slag komen, of, met zijn wild opvlammende geestdrift gebluscht en gedooft worden in den opgang naar de werkelijkheid?...

Hij lag uit te kijken in den bommeltrein naar de wakende lichttoogen, brandende in bonte schakeering door 't station van de Universiteitsstad. Wonder! Dikwijls kwam hij hier, maar had wel ooit de aanblik hem zoo machtig in de ziel gegrepen? Die stad, waar hij de zonnigste en krachtigste van zijn jaren zou doorbrengen, die lag voor hem. Nu was ze voor hem een zee met haar wenteling van jolijt en lente en liefde, en van genot voor zijn verstand, waarin hij zich baden en wentelen zou. Het was een warme weelde daaraan te denken. Opeens greep de roode notarisstudent uit zijn dorp, z'n reismakker, z'n arm, en beiden stapten de kaai over, het station uit.

Van onder de donkerwaaiende boomen van de wandellaan, over 't breede plein, met ettelijke in nevel gekleede standbeelden versierd, kwam een groep jonge mannen zingende afgestapt. Ze zwaaiden hun stokken in breed gebaar, en boven hun halfverbijsterde oogen blonken de sterren en gouden linten op hun studentenpetten vriendelijk:

« We zullen langer als de wereld leven,

We zullen langer als de wereld staan! »

Zoo klonk het hoog en weggalmend, als ze de schachten, bedremmeld om hun reiszakje, in hun midden zetten, en in dollen cakewalk rondom hen zwierden: « Twee van de onzen! » De roode, die een oude was, pinkte al maar door.

Nu werden ze metterhaast aan de onbekenden voorgesteld, en zij, die nog in bleusche beleefdheid, « Mijnheer » zeiden, werden afgestraft om hun officiëel gedoe, en dan ging het, in dolle geestdrift, weer de groote straat in:

« We zullen langer als de wereld leven,

We zullen langer als de wereld staan! »

Hoog en blauw hing de avondlucht, als een verre

weide vol mysterie, met hier en daar een star stralend als een margrietje, boven de prachtige rijen witte en witgele huizen uit, en Herman was de eenige, die dat nog zag, die dat prachtig vond, die donkerblauwe lucht boven helverlichte, heerlijke straat.

Niets voelden de anderen dan tabaksrook, en het ratelend rollen door hun heeschwordende keel, van « langer als de wereld te staan ». Doch velen schenen door hun twijfelenden gang dat hoopvol vers te zullen logenstraffen. Zingend ging het een café binnen. Bij het kittelende fleschjesbier werden ze luidruchtiger, en hun Vlaamsche aard sloeg dan op in krachtige leeuwenzangen, dat de vitrines daverden, en Hermans fijnhoorende ooren geschokt werden in hun dillettantische gewoonten.

Doch hij ook was weldra verhit ; dat bier was hij niet gewend, en 't joeg hem op, en z'n oogen blonken. Eerst dan maar de zee van jolijt en lente uitgedrongen, en dan die van de wetenschap ; want een eerste jaar wetenschappen was droog, droog als zand, zeiden de ouderen, en bijzonder de roode notaris-student, die nu de schade van den vacantie-blocus aan 't inhalen was, en luid schreeuwde, terwijl hij de schachten hun petten doopte. Herman greep de zijne half verwoed terug, maar een andere naast hem zei hem dat de bierdoop gewoonte was, en dat een echt student moest bierteekens dragen tot op z'n hoofd.

— « Ja, bier, bier ! » riep Herman toen, met zware, reeds met drank geladen stem, « een ronde ! », en een vloekwoord wou al van z'n lippen springen, lijk bij de anderen, maar dat was zoo zonderling, zoo ruwaansch...

Ze dronken, en trokken herberg uit, herberg in ; ze zongen van « eeuwig leven » nu niet meer, maar hier en daar kwijlde een fransch ontuchtliedje uit een zatten mond. Herman vond het een liederlijken tocht, en op zijn dorp had hij nooit met die bende meegetrokken ; maar hier, voor éénmaal, was 't wel aardig, en daarbij moest hij toch het leven leeren kennen !

Doende de straten, die langzaam ledig en verlaten werden, galmden nu van hun krasse liederen, trokken ze ergens binnen, waar het losbolliger toeging.

— « Hier dubbel betalen, hoor ! » fluistert een gezelschap Herman in 't oor.

— « Ik weet het wel », antwoordt hij, preutsch, terwijl hij plaats neemt voor de piano, en begint te spelen... Een andere slaat op tafel, en roept : Champagne !

De kristallen glazen rinkelen ; allen drinken samen, en terwijl hun lippen proevend het prikkelend nat opsorpen, blinken hun oogen van lust. Verderop zitten de vrienden rondom den toog ; eenigen, min zinnelijk, staan rondom Herman, die er nu groot behagen in vindt te kunnen spelen, en om zijn spel geprezen te worden. Nadat hij een van zijn lievelingstukken heeft afgegeven, vraagt de roode notaris-student een dans ; maar Herman wil niet spelen om hier een dans te begeleiden, en antwoordt effenaf dat hij er geene kent. De roode bekijkt hem een oogwenk met een half-bedekte minachtende vlam in zijn oog, en gaat dan zelf voor het speeltuig zitten, en slaat er met zijn vleeschvingers een hinkende wals uit de piano. Twee koppelen flikkeren om, maar toch trekt de dansvreugd niet : de hoofden zijn te ver gezet voor regelmatig gekadanseerd vermaak, en men drinkt andermaal.

Later wordt het, later.

Verschillende van de jongeren willen te bed gaan, en werkelijk met een heel hoopje, trekt Herman huiswaarts, begeleid door 't getier van den roode, dat het veel te vroeg nog is voor een deftig student om te gaan slapen, dat die aftrekken, echte filisters zijn... 't Laatste kon hij niet verstaan, 't was niets meer dan een heesche schreeuw.

Leo, een tweede-jaarsche, die Herman nog gekend had op 't college, greep zijn arm, en vroeg hem vertrouwelijk :

— « Willen we nog een eindje de laan oploopen ? »

— « 'k Wil wel », zei Herman, die niets meer verlangde dan de verhitting van bier en lawaai uit zijn hoofd te laten wasemen in de frissche nachtlucht.

Wanneer ze al eenige minuten onder de donkere boomen hadden doorgewandeld, en de zwoele herbergstemming week voor windgestreel en stille lucht langsheen de warme slapen, was 't Leo, die eerst sprak, daar hij meer gewoon was aan dat leven :

— « Heeft die eerste avond u niet verveeld ? Want zoo

bots in 't volle studentenleven vallen, moet nog al hevigen indruk maken... voornamelijk op een avond als deze... »

— « Ik had het me zoo wel voorgesteld », antwoordde Herman koelweg, terwijl beneden, breed open, in hem stil grijsde een eindelooze droefheid over onvoldaan-verlangen naar liefde en waar geluk.

Nu, Leo was geen jongen zonder hart, en hij mocht wel voelen dat Herman niet tevreden kon zijn over de intree in hun gezelschap. Dikwijls was hij zelf ontevreden over zich zelf, van zich als een blad op 't water te laten meevlotten met de anderen, van te staan onder den meesleependen dwang van degenen, die hij had kunnen en moeten leiden ten goede.

Maar wat woudt ge eraan doen ?

— « Ik ben blij dat we weg zijn, want ik had er genoeg van voor van avond. »

Herman meende er bij te voegen : « En ik voor altijd », maar van wat ondergrond kwam plots dat ander denkbeeld in hem op ? Hij ook voelde daarbinnen afkeer voor liederlijkheid, en niet platonisch alleen ; maar gansch daar tegenovergesteld, kwam er een zinnetje uit :

— « Wat doet dat ? We hebben morgen immers nog geen les ! »

— « Zoo moet ge u de zaken niet voorstellen van den beginne af aan. Gij waart mijn vriend op 't college. Indien ik u vroeg om nog wat te wandelen, dan was 't om u te zeggen, dat ge niet te veel moogt meedoen... »

— « Waarom trokt ge me dan mee, toen ik toekwam ? »

Leo was uit zijn lood, om dien nagel op den kop gelapt.

— « Ja, dat gaat zoo ; we zijn ook geen haringen, die moeten uitdrogen in een kistje... » Maar hij geraakte niet meer op z'n stel, en was volledig den draad van zijn vriendelijke raadgeving kwijt. Ze praatten nog wat voort over kleine studieaangelegenheden en scheidden.

Herman trok z'n kamertje op. Hij zag de trap niet, hij was niet bewust, dat zijn voet grond voelde ; maar diep keek hij door zijn ziel, die de eerste maal nu voor hem openlag als een eindeloos gebouw met zwartmarmeren kolonnen en donkere beuken. Daarin dansten al de vierders

van dien nacht om ; en de roode hilde daardoor zijn heeschen schreeuw, dat het ijselijk galmde.

Aan anderen, z'n vrienden van ginder, had hij met preutsch woord gesproken over het liefdepaleis, gehouwen uit het witte marmer van z'n fantazie, en bevolkt met de kinderen van z'n hart en z'n geest. Nu dreigde het te vallen, nu lag het neer. Hij geloofde niet meer aan zijn marmervastheid ; weggevaagd was zijn kleurentoover. Eindeloos wee werd in hem wakker, om verloren geluk, waarvan hij zichzelf den zekeren eigenaar had gedroomd.

Was dit de opgang in 't leven ? Ginds niet-dat voelde hij-niet bij den roode en z'n kliek ! En Leo, met z'n wan-
kelenden wil en raad, had hem ook niets geleerd, geen gezicht geopend op de toekomst, met vuistslag geen mistgordijn opgebroken. Hij zag geen uitweg, geen baan, naar licht leidend, en hij sluimerde in, altijd maar doorschouwend in zijn zielebeuken, waardoor dikker de nacht zijn nevelen glijden liet. Te naarder dreunden ze van 't satanisch gehuil van den roode, die er, lijk een kwade duivel, door de beuken blafte.

*
* *

Herman was een rijkbegaafde natuur, gevoelig voor iederen indruk van buiten ; en daarom had hij te meer opleiding noodig gehad. Men had wel z'n geest opgevuld met formules en feiten, maar zijn hart bleef honger lijden. Ze hadden hem onderwezen, maar vergeten hem op te voeden naar den wil. En ondertusschen was dat hart opgegroeid, als een plant in 't wilde, zonder sleunbeitel of steun, waartegen het kon opkronkelen, om groot en sterk te worden, in 't levengevende zonlicht, en als een kloeke boom eens het zelf krachtig wordend verstand te onderschragen en te bevruchten met levensdaden, als zaad opwellend uit altijd frissche krachtbron.

En daarom, omdat zij, die daarvoor stonden, hun plicht niet hadden ingezien, en hij nu daar zoo arm en bloot aan karakteropvoeding toekwam, lijk een bedelend kind, zou hij met het leven van de anderen, dat slecht was, en gedurig als een hooge zeebaar overweldigend wou in zijn ziel slaan, een allerwreedsten strijd te strijden hebben op leven en dood !

Op leven of dood ! Misschien weer een, die zedelijk zou sterven, een, die had kunnen leven, en niemand zou het zien, nog min beweenen ! Wanneer een kindje sterft, dat lijkt een engeltje wit ten hemel vliegt, dan maakt z'n vader treurig-zoete verzen op z'n doodsbeeldeke, indien hij verzen maken kan ; en zijn moeder beweent z'n vroege weg-zijn met de tranen van haar hart. Nochtans het schaapke, schouwend van boven uit de goddelijke harmonie op die doening, lacht daarom. Maar wanneer zoo'n jonge man sterft, waarlijk sterft den wreeden harte- en zieleddood, en daarbij gedoemd wordt om z'n doode hart en ziel door de wereld om te dragen als een levend lijk, dan is ieder blind, en denkt soms meer aan krachtverrijking dan aan dood.

't Was de kamp op leven of dood, en hij wist het niet ! Hij was 's anderdaags wakker geworden, en teruggegaan bij zijn makkers, met die onderste onvoldaanheid nog altijd in zich, maar toch moest hij terug, geduwd, gejaagd naar genot. En zoo was hij weergekeerd dagen, maanden, en naarmate hij meer opging in het zinnelijke leven en de groeiende zwaarte voelde in zijn lichaam, gaapte de onvoldaanheid wijder en wijder in z'n zielezee als een abyssus, waarin hij geuten goot van genietingen, maar naarmate hij ze dieper neerstorten zag in den kolk van z'n hunkerend verlangen, leken ze maar druppeltjes, vervliegend tot damp boven den ziedenden afgrond, en terugopwalmend als reeuw tegen de steile wanden van z'n huiverende ziel.

Hij studeerde kloek door, en maakte schitterende examens. Maar als hij zichzelf bekeek alleen, dan spotte hij met z'n ik, omdat die niets was, en niet voldeed zijn begeerte naar geluk. De anderen dachten hem een man ; voor zichzelf was hij dat niet. Waartoe diende z'n leven ?

Hij dronk z'n pint in alle ronde gezondheid, en praatte met de vrienden, studeerde, leefde als een visch in 't water, maar wat hielp het al om te dempen de kloof, die gaapte in hem ?

Op een keer had hij toevallig in de universiteitsstad met haar mama een juffer ontmoet uit zijn dorp, dochter van een rijken eigenaar, half-rustend geneesheer, die nog maar dokterde voor de armen om zoo te zeggen. De dame had hem vriendelijk toegesproken, omdat ze in Herman zag

een pronten jongen, die als wel geëerd en goed betaald dokter zou terugkomen in de streek. Van de dochter had hij lof gehoord om hare inborst, en, bij den eersten oogopslag, zag hij dat, indien hij ooit iemand kon beminnen, het wel eerst Marie Van Opdorp was. Maar mocht hij beminnen, die zichzelf geen man dacht? Moet men niet mensch zijn om te beminnen, of kon men trouwen, zonder man te zijn, en vader worden zonder ziel?

*
*
*

Zijn groeiende onderste droefheid om onvoldane begeerte was in hem een blijvende toestand geworden, terwijl hij meer en meer zich plofte in 't materiëel leven. 't Was een hemelhooge boom, waardoor een eeuwigen wind z'n weelacht zong.

De menschen praatten; de studenten leefden; de herbergmeisjes taptten maar voort, en hij praatte, en leefde met de makkers en dronk uit wat men hem tapte. Dit was zijn leven. En toch sinds hij Marie Van Opdorp had gezien in de universiteitsstad, en hij nogmaals had hooren spreken van haar menschenliefde, was 't of verre aan de kim voor zijn oog nog een lichtend punt schemerde; en daar hij van natuur in zich een drift droeg naar het mooie-onbekende, besloot hij den oceaan over te steken, om te zien of ginds, aan 't glanspunt, niet het gedroomde geluksland lag. Hij zou varen in de schuiten van de liefde. Maar Marie Van Opdorp was te verre van daar, en zijn hart haar te vreemd om aan haar te denken. Doch waren er niet veel schoone meisjes in de wereld, veel vrouwen met engelenkarakter?

Nu hij voor die wezens z'n netten had opengezet, zou hij in de universiteitsstad vogels genoeg vinden, die bereidwillig op z'n gepeeuw zouden antwoorden, en het blijde net invliegen, met de troostende gedachte den man met de netten zelf gevangen te hebben. Hij was met die denkbeelden behept in gezelschap geraakt met een ijdelien flierefluiter, die wel een mooie imperméable om z'n lijf droeg, maar een hart eronder. Een poseur voor zijn makkers, voor de professors, voor zijn familie, voor alle Gods schepselen. Herman was al rap de ledigheid van dat mensch moede, en

hij wierp hem over boord. Dat was geen man om mee te varen in de schuiten van de liefde.

Hij ging eens, met vrienden, naar 't bal, louter uit jeugdpret. Daarna ging hij nog verschillende malen, en zoo werd hij in 't eind een dolle danser. Hij leerde den polka- en den walsstap van een flinke juffrouw, wat ouder dan hij zelf. De bedwelmdheid van den avond, waarvan z'n oogen schemerden, terwijl maar immer z'n hart voorthunkerde, en de voldaanheid om de pas geleerde wereldsche wetenschap, werkten in hem uit, dat hij juffrouw Amélie, zijn bevallige dansmeesteres, ging beschouwen als een fee, omstraald met licht; haar tooverlach naar hem toe zette in hem het gevoelen vast, dat zij den sleutel bewaarde van het geluk!

't Geluk! Zijn lijf daverde, als hij het zoo vóór hem zag. Boven de gejaagdheid van zijn dansersbloed, droeg hij nu 'n zaligen hemel om van toekomst, in die wisseling te midden van bloemen en blozende, lachende wezens, die hier 'n stonde den angstigen strijd van 't dagelijksch leven wouden vergeten, en hun zenuwachtige hoofden badend in het electrisch licht, dat in milde stroomen neerzeeg over de dansende schare. Hij geloofde vast dat het lachende schepsel, dat hij in zijn armen omzwierde, de godin was die heerschte over de Gelukszee, en dat zij, van daar uit, den gapenden afgrond van zijn hart zou laten volspoelen... En warmer sloeg de hoop op in z'n gloeienden kop.

Laat was 't reeds in den nacht, en met moede beenen en bezweet voorhoofd, wandelden de paren stilaan weg, huiswaarts.

Herman, zoo min als Amélie, dacht op geen uitscheiden; en alleen, wanneer de trommelaars en muzikanten van vermoeidheid, zoo ze zeiden, voor eenige uren vaarwel zeiden aan hun dierbare kunst, al geeuwende uitgevoerd, om toch nog de gelegenheid te hebben een goed deel van 't gewonnen geld te verteren in eene late braspartij, stonden beiden stil en keken elkaar diep in de oogen. Herman was in den hemel, en Amélie, die dat wel wist, lag ook de lach op 't wezen.

— « Waar woont U, juffrouw, als ik zoo onbescheiden mag zijn dit te vragen?

— « Tien minuutjes van hier, Mijnheer; wij houden thuis café; op den hoek van de Brusselsche en de Tiensche straat, weet U niet?... »

Herman kreeg wel een geut van realiteit over zijn ruggegraat, als hij hoorde dat zijn toovergodin een herbergprinses was. Dat had hij van uit zijn aan eigen haard gehechte familie mee, alle volk, dat bier verkocht en alcohol, aan te zien met een half wantrouwen. Maar mocht wel dat meisje daarom lijden, dat haar ouders dat uithangbord boven hun deur hadden genageld, en erop geschilderd: « In 't Hof van Brabant »! Kon in een café dan ook zijn geluk niet wonen?

— « Mag ik u nu naar huis geleiden, juffrouw Amélie? »

— « U zijt wel lief! » lachte ze, en hiermede staken beider armen in elkaar, en ze liepen wel en warm naast-een, over de stoepen van de groote, ledige straten. Herman sprak met vuur; 't was een heerlijke avond geweest; nog nooit had hij zich zoo wel vermaakt; bijzonder was dit wel te wijten aan juffrouw Amélie, om haar danskennis en aangename omgang, en... maar de rest zweeg hij. Moest hij alles zeggen in één avond? Was hij nu al niet heel gelukkig?

Juffrouw Amélie had er pret in haar cavalier zoo geestdriftig te zien; hoewel zij zelf, die een oude klante was in de balzaal, voor wie de dans niets meer was dan een heel aangenaam sport, verre was Hermans opgewondenheid te deelen. Zij wist wel dat zoo'n student, die de eerste maal danst, gewoonlijk opgewonden was. Lijk dezen echter had ze er nog geen ontmoet, zoo lichterlaai; en zij maakte nu toch, laat zien, haar twaalfde dansseizoen mede.

— « Juffrouw, ik zal dezen avond van mijn gansche leven niet vergeten,... dezen avond niet, (verteederend), en u ook niet »... en als hij die woorden sprak, en, lijk 'n naief, smoorverliefd jongmenschje, in haar oogen keek, kuste hij haar. Die zoen kwam uit hem, natuurlijk, een bloem gebaard en omhooggeduwd door de liefde; hij zoende die vrouw; lijk een kind z'n moeder zoent, omdat het hartje wil uitspreken z'n liefde, omdat het moet.

Juffrouw Amélie vond haar cavalier heel lief, en, wanneer bij 't afscheid aan 't café op den hoek « In 't Hof van Brabant », Herman beloofd had daar te komen in de week,

en zij had gezeid dat ze liefst had dat hij 's avonds kwam, zoo omtrent acht uur, dan ging zij slapen met de troostende gedachte dat zij een plezant bal had doorgemaakt, en zich opperbest had « geämuzeerd » met dien blonden « student ».

Maar hij, buiten zinnen als een geleerde, die zoo pas een wereldontdekking heeft gedaan, liep dol van geestdrift door de stad, straat in, straat uit, en had wel z'n geweldige vreugde willen uitzingen. Had hij nu niet het geluk gevonden? Was niet z'n gelukshonger verzaad, die vroeger knaagde binnen? Had hij Amélie niet voortaan, de godin, die over de wereld haar rijkdom uitgoot? Hij zou haar zeggen, wat hij voelde, en het berouwde hem half, haar niet de volheid van zijn geluk te hebben geopenbaard dien avond.

Hij liep nu over de baan, waar hij vroeger had gewandeld met Leo, den eersten avond, toen hij zoo eindeloos droef was geweest. Nu spotte hij met zich zelf, met den kleinen jongen, die hij toen was. Hij was toch gegroeid. Hij was mensch geworden. Hij had gezocht en gevonden, den schat...

Als hij insliep, zag hij een oosterkim, waarachter Amélie stond, de lichtfee, die de zon van het geluk, van zijn genot, omhoogduwde door de schemerende transen van zijn levenshemel, waarvan de zenith hoog was, als de lucht bij zomerdag.

*
* *

Sinds dat portret van haar daar op zijn studeertafel stond, kon hij niet meer werken. 't Was hem geworden als een altaar, mikpunt voor zijn hart en zijn oogen. Hij was gejaagd, of wel soms droomerig twijfelend, of hij toch wel op de rechte baan was naar 't geluk. Een oogenblik had hij gepeinsd dat z'n liefde maar schijn was, het uitwerksel van overspanning. Maar ze bleef. Hij was nu ingescheept, zei hij tot zichzelf, en hij moest maar gelooven dat hij vaarde op de echte, echte schuiten, zeilende recht naar 't zaligheidsland. Dit portret was zijn reiskaart, zijn kompas. Doch 't beeld vergenoegde hem niet; immer voerde het hem terug naar de schoone dansfee, de heerlijke Amélie.

Hij was bij haar gegaan, thuis, in 't café, en had haar

lang gesproken, en ze had aandachtig geluisterd naar z'n woorden, waarin hij uitzei de diepste diepten van z'n hart.

— « Ik heb geleden, lijk een martelaar, alvorens ik be-
minde. »

Dat echter begreep ze niet, en daarom begreep ze niets van den ganschen jongen man, die daar voor haar zat. Van lijden na de schipbreuk van haar eerste liefde stond er nog wel een vage herinnering voor haren geest, alhoewel sinds dien al zooveel andere scheepsrampen de eerste hadden opgevolgd, zonder dat de handelsbladen ze meldden. Maar lijden, als ge jong zijt, vòòr ge gaat beginnen, dat was niet verklaarbaar voor haar koffiehuisverstand.

Een niet te dempen kloof scheidde daarom die menschen, die stonden, deze als onontwikkelde, onbewust ervòòr, en Herman, als de diepbewuste, aan genen kant van 't water, wel heerlijk doorgezwommen met breedden levenszwaai, maar nog druipende van 't nat, en latende z'n moede armen neerhangen naast z'n hijgend lijf. Z'n oogen waren half blind van 't water, maar hij zou ontwaken en zien...

Ze keek hem aan, nieuwsgierig onderzoekend om toch te verstaan, maar als ze gewaar werd dat ze nooit dien jongen kon peilen, dan hield ze hem inwendig maar eenvoudig voor gek. Hij was voor haar nu wel een pronte kop, en ervan gevleid en hooggeschat worden was oprecht een prikkelingske in haar alledaagsche leven; maar 'm beminnen, dat kon ze niet meer. Wat hij vertelde, verveelde haar op den duur. Hij sprak voort, en wrong de geheimste liefdedruppelen uit z'n hartespons, en hij dacht dat ze neervielen in haar hart, lijk in een gulden vase, waarin ze als relikwiën rusten in biddende stilte.

Hij was immers blind.

Zoo zou hij voort haar uitzeggen z'n liefde, en haar ziel veredelen. Hij droomde en dacht aan haar, terwijl hij vòòr haar portret stond. En sterker werd in hem de zucht om bij haar te zijn.

Hij wierp z'n boeken toe, zette zijn studentenpet op, en ging beneden. Het gaf hem wel een ontevredenheid in over zichzelf, van zoo voorbedacht een ganschen namiddag dòòr zijn werk te verzuimen. Maar zou hij nu ook niet bouwen

aan z'n gelukskerk? Zou hij morgen niet dubbel werken, gesterkt, gedrenkt in haar licht?

Aan den omdraai van z'n straat, kwam hij den rooden notaris-student tegen met nog een makker.

De roode kwam naar hem toe, en drukte hem de hand als een overwonnene.

Hij wist iets, dat zag Herman.

— « Gij komt tegenwoordig zoo weinig in ons gezelschap, Herman? »

— « Dat is waar. »

— « Ge geeft me gelijk, en houdt u onnoozel. Maar ik weet wel meer van de zaken, hoort ge, man! Wij komen juist van 't café, daar op den hoek. Kent ge dat niet? »

— « Er zijn zooveel koffiehuzen in de stad op hoeken van straten ».

— « En kent ge 't Hof van Brabant niet? En kent ge die schoone zwarte niet, die daar woont? Kent ge Amélie niet? »

— « Ja, ik ken Amélie. En wat is daarvan? »

— « 't Verwondert me niet, dat ge zoo weinig op onze sociëteit komt, als ge zoo'n nauwe betrekkingen hebt met een juffertje, als Amélie. »

En de roode lachte 'nen triompheerenden lach. Eindelijk had hij dien ook eens vast, die altijd tegen hem had « gewrongen » in 't gezelschap, die door zijn tegenwerking hem van 't voorzitterschap van hun maatschappij had verwijderd gehouden, die hem zoo dikwijls had platgeslagen met gedachten, daar hij, de roode, moest schermen met woorden. 't Was waarschijnlijk « niet voor niks, » dat hij daar ging. En een dubbelzinnige oogopslag begeleidde zijn woorden.

— « Gij zijt zeker weer op weg daarheen? Ik kan u toch geen ongelijk geven, hoor! Schoon is zij, en schoon is 't leven! Eén jong leven en daarna een zaligen dood! »

Dit zei hij om hem te tergen, daar hij Herman's aard en overtuiging kende. Maar de andere bleef kalm, gaf hun onverschillig de hand en ging voort. De roode en z'n gezelschap kenden nog eens om, en lachten: ze hadden nu stof om te praten van avond, en morgen: een rijk thema...

Maar Herman was inwendig bedroefd, omdat die roode met zijn vleeschvingers aan zijn liefde en zijn gemoed ge-

pooteld had. Die waren nu zoo wazig wit niet meer, en iets lijk beginnende treurnis werd in hem geboren, om slecht weer en grijzen wolkenhemel. Maar Amélie's zonnig gezicht zou dien nevel verdrijven, en met dat vooruitzicht trok hij den dorpel over van de herberg op den hoek.

Hij duwde de deur toe en keerde lachend om, naar den kant van 't buffet toe, waar hij Amélie aan tafel zitten zag naast een goudgestreepten officier. Haar blik verdonkerde, en Herman zag, lijk een wolken schaduw soms onder half-bedekten hemel over vlakke loopt, een rasse verlegenheid glijden over haar wezen. Herman gaf haar de hand, en, ze eventjes drukkend, zei ze :

— « Tiens, gij ? Ik had U eerst van avond verwacht... »

De officier spitste de ooren, en Herman lei uit, waarom hij eigenlijk nu gekomen was. De officier toonde dat hij verstond wat Herman had gezeid, doch antwoordde in 't Fransch. Amélie, nu ze maar 't mooie Parijzisch had gehoord, liet nu ook haar eigen Brabantsch dialect in den steek, en begon maar heel stereotypieke volzinnetjes behendig in de samenspraak te werpen. In één opzicht ten minste stond haar taal gelijk, met die van Homeros ; dat beiden namelijk beschikten over een zeer beperkten woordenschat.

In den beginne klapte Herman gerust door, en vertrouwelijk lachend, zocht hij voor ieder van z'n woorden de bevestiging in Amélie's oogen. Maar, daar de officier ook heel vertrouwelijk in haar oogen keek, en nu en dan een volzinnetje neerzei, dat niet al te aangenaam klonk in zijn ooren, leek het hem wel zonderling, dat die man daar bleef zitten. Maar 't was toch in een café, dat ze waren. En wat kon Amélie daaraan verbeteren, dat die « militaire » waarschijnlijk veel ledigen tijd had, en daar gedurende een uurtje zijn pochersfransch kwam laten hooren, en zijn hoogopgekrulde knevels bewonderen ? Indien hij een oogske mocht hebben op Amélie, dan was hij waarlijk nog zoo dom niet ; want, lijk ze daar zat, met haar zwarte krullen en haar wit, zuiver voorhoofd, waarin hij verstand vermoedde, en haar rijke borst, waarin hij een echter zeer hypothetisch gevoelen droomde, was ze wel schoon genoeg om den eelste te bekoren. En van onder uit de diepte, stond dan met zijn liefde,

het gevoel van een zekeren hoogmoed op, van zoo'n mooie juffer tot z'n liefste gekozen te hebben.

Terwijl Herman zoo, al pratende, dacht, verveelde het ook den officier, dat die student hem zoo kwam lastig vallen. Hoewel het gesprek nu vlotte op « amour en amourettes », z'n specialiteit, bevredigde het hem nog niet half. In plaats van al die theorie, had hij hier liever wat aan practijk gedaan.

— « Natuurlijk », zei hij, « ieder spreekt graag met iemand, die hij gaarne ziet. Maar hare aandacht gewonnen te hebben, is altijd nog niet genoeg; soms ontmoet ge menschen zonder tact, die u storen komen, wanneer ge uw liefde zoudt moeten uitspreken. »

Herman sloeg den bal terug, dat hij botste :

— « Van tact wordt er veel gesproken. Maar dikwijls toont men volstrekt geen tact te hebben, juist met er van te spreken. »

De officier beet op z'n lippen, en bezag Amélie met oogen, die vroegen :

« Hoe lang gaat dat zoo nog duren ? »

Zij voelde ook dat de houding van de twee mannen gespannen werd. Herman vroeg een versche pint. Zij ging in den kelder om bier op te halen. Terwijl ze weg was, wilde Herman de gelegenheid benuttigen, om een « coup d'état » te plegen. Hij riep z'n eerbiedigste en stoutste woorden tevens bijeen :

— « Mijnheer, ik vraag u wel verschooning; maar wij zitten hier al meer dan een uur elkaar te vervelen bij die juffrouw. Nu, ik durf u zeggen dat Amélie mijn geliefde is. Ik ben dus zoo vrij, hoewel met veel spijt, u te vragen, of u nog lang blijft zitten. Anders kom ik terug op een ander oogenblik. »

— « Amélie uw lief?... Dan is sinds gister namiddag veel water door de zee geloopen, waarvan de aardrijkskunde nog niets gemeld heeft... »

— « Geen geograaf, geen globetrotter... ge zijt dan waarlijk niet op de hoogte van die wetenschap, indien ze dat moest melden », antwoordde Herman triomfantelijk, terwijl hij een lange klis haar, die over z'n voorhoofd gevallen was, terugbracht bij haar blonde zusters. Beiden zwegen.

Onbewust van het dreigende gevaar, kwam Amélie boven met een fleschje bier, en goot het uit met al de behendigheid en het taaie geduld van een uitgestudeerde buffetjuffrouw, die al lang aan 't menschedom slechte magen en dolle hoofden heeft uitgedeeld; met een glimlach op de lippen, die ze altijd over had voor jonge klanten, bracht ze hem het schuimend en parelend bier:

— « Als 't u belieft, Mijnheer Armand. »

Herman vergat te danken, terwijl hij overwoog hoe hij zijn staatsaanslag best zou slaan. Hij zou een oproep richten tot het volk, en het al doorsnijdend oordeel vragen van Amélie. Maar de officier was niet min goed politieker, en met een spotlachje onder en boven z'n hoog-opgekrulde snor, ging hij z'n tegenstrever voor. Kalmpjes zei hij tot Amélie, die opeens heel ernstig werd, als ze het ernstig gelaat zag van Herman:

— « Juffrouw Amélie, Mijnheer vraagt mij om te vertrekken? »

— « Is 't waar dat gij met hem verkeert? » vroeg Herman, spijtig, omdat hij zoo lang had gewacht, en op eens al 't voordeel van z'n stout woord verloor. Amélie zat nu tusschen twee vuren, maar de officier wierp haar een ongeduldigen oogwenk toe, en dan, uit haar lood, omdat haar kunstjes om bier te verkoopen nu in 't water vielen, antwoordde ze, slap en gedwee lijk een lam voor z'n blik:

— « Ja, Mijnheer Armand, al meer dan een jaar... »

Een oogenblik zat hij nog, zonder de volle dracht van die zinsnee te begrijpen; maar met een stem, lijk van een martelaar, die geslagen wordt zonder reden, en zich niet verweren wil:

— « Waarom had ge mij dat vroeger niet gezegd? »

Hij schoot dan den vinger in z'n vestzakje, en wierp drie nikkelstukken op tafel, en stond op... Woedend was hij, en hadde een vuistslag gegeven aan die hem had bedrogen, ware het geen vrouw geweest. Hij bezag ze nog eens beiden, lichtte even z'n pet op, en eer hij opnieuw diep-ademend zichzelf gansch bewust werd, stond hij op z'n kwartier, voor z'n lessenaar.

Hij nam het portret van Amélie, en gooide het door 't venster, niet met haat, maar juist lijk hij een stukje vuil

papier zou buitenwerpen. Van onder echter brandde het in z'n ziel, die nu lag lijk een woestijn, wijd, wijd, met rosse zand, zand, waarbij ge stikt, met koperlucht boven, overal, nauw merkbaar van ander kleur dan de eindelooze zandzee... Hij zonk, zonk, en het zand krievelde aan z'n beenen, en z'n borst, en toen de laag geklommen was tot aan z'n keel, begon hij te weenen, langzaam, zoet, lijk een kind dat wakker wordt en zijn moeder niet vindt om het te aaien en het de borst te geven. Hij vond weinig tranen, en was niet bewust dat hij weende, voordat een leekje viel op de strook kladpapier, die onder z'n ellebogen op de tafel lag. Hij sloeg z'n hand op het uiteenlopend vocht, als beschaamd, maar toch werd hij gewaar, dat weenen op z'n eenzame kamer hem deugd had gedaan...

Als z'n oogen droog waren, kwamen al de beelden en toestanden van dien namiddag terug, de spot van den officier, de woorden van Amélie, zijn eigen betrouwen op haar, en eindelijk haar pijnlijk verraad.

Daarom was 't dat ze liefst had dat hij 's avonds te acht uur kwam! En zij had hem laten opgaan in zijn liefde voor haar; zij wist dat hij haar beminde, lijk een godin... Bedrogen. Gedempt was de klove geweest, gedempt met breed geluk, maar nu gaapte ze weer...

Het laatste, waarin hij nog geloofde, de liefde, was nu ook al niets meer voor hem dan conventie onder de menschen. En toch was hij overtuigd, dat hij had kunnen beminnen, z'n lange leven door... Als had hij die overtuiging en die mogelijkheid willen verwezenlijken, toch lag nu weer alles omverre, door de boosheid van de menschen.

*
* *

't Was al acht uur, en nog zat hij met z'n hoofd in z'n handen, en z'n ellebogen op de tafel geleund, zijn ongeluk te herkauwen. Even beroerd was nog z'n geest en z'n hart, uitgenomen dat het denkbeeld hem was ingekomen dat hij misschien zichzelf z'n ongeluk had aangedaan, met op een bal zijn betrouwen te schenken aan een herbergmeisje, dat verkeert met wie er meest verteert. Nu ook begon hij in te zien, dat zij hem niet verstaan had.

Iemand klopte.

— « Binnen. »

Een zwarte krullekop van een meisje met pareloogen stak de deur open, en kwam afgetrippeld met een drukwerk en een brief.

— « Als 't u belieft, Mijnheer. Mama heeft gezegd dat ik u dit moest brengen. »

— « Danke, Jeanneke. »

Het kind liep terug, haastig om niets, lijk kinderen doen.

Herman wierp het drukwerk op tafel. Den brief bekeek hij. Een fijne hand, zichtbaar een vrouwenhand. Daarbij droeg het schrijven den stempel van z'n dorp. Met het zilveren mesje, dat aan z'n horlogeketting hing, sneed hij den brief open, en hij las het briefje, fijn geschreven op smaakvol papier :

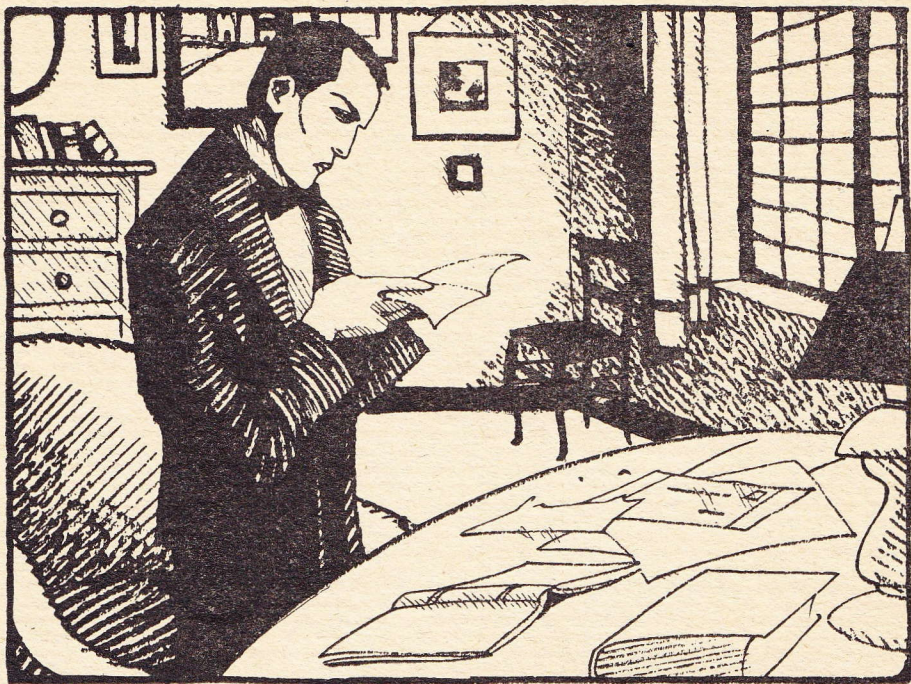
Mijnheer Herman,

Dat U goed piano speelt, weet ik wel. Daarom kom ik U vragen mij te helpen met Uw kunst. U kent zoo wel als ik het doodarme huishouden van Pieter Venne: de man viel gebrekkelijk voor eenige maanden; en hij heeft acht kinders. De armoede schreeuwde vroeger al door de gaten van de muren uit. Nu is z'n huisje nog afgebrand.

Ik zocht naar een middel om geld te slaan; ik dacht dan op een concerto, waarvan de opbrengst naar dat huishouden zou gaan. Vader beweerde dat het niet paste voor 'n juffrouw van mijn stand, zoo'n (mannen) werk te verrichten. Na twee avonden spreken over dat punt, liet hij mij toch begaan, en beloofde zelfs dat hij me zou helpen, zooveel hij kon. Dan had ik veel leed om mijn vriendinnen 't pad op te krijgen; eerst zagen ze 't aan voor een lol. Nu gaat het wel, nu de herhalingen maar in gang gezet zijn. Alleen ontbreekt er nog een wakkere pianist. Onze koster speelt op de herhalingen, maar zonder ziel.

Voor 't oogenblik hebt U nog Uw handen vol met Uw examen, maar ik meen toch, naar mij Uw achtbare moeder heeft gezegd, dat Ge binnen vier weken naar huis komt. Ik durf U dan vragen Uwe kracht bij de onze te voegen voor dit goed werk. U zult me dit niet weigeren, nietwaar? Voor uw examen zal ik een wees-gegroetje bidden, opdat U ons zeker zoudt kunnen helpen.

Van uit het heideland, minzame groeten en wenschen.
6 Juni Marie Van Opdorp.

Dit reingeschreven briefje, gesprongen uit reine en edele ziel, opende voor hem een nieuwe wereld, waarop hij nu voor de eerste maal z'n oogen mocht laten omgaan. Maar te vast samengeduwd zat in hem het geleden wee; anders zou in een jongen, lijk hij, zoo'n briefje gelukssdroomen gewekt hebben. Voort bleef hij liggen, met het hoofd in z'n handpalmen en het briefje voor hem. Te midden van al het gebeurde, dacht hij nu ook aan Marie Van Opdorp, het moedig meisje, dat zoo liefdevol tegen alle vooroordeel in zichzelf had vrijgevochten van de « routine ». Daar nooit iets slechts van haar tot hem was gekomen, noch door haar zelf, noch door ander menschen, was zij nu voor hem het voorwerp van groeiende sympathie. Terwijl de groote baan donker en afgesloten vòòr hem lag, wierp dit briefje een striepje licht op een zijpadje, dat tegen den heuvel opliep, en dan weer daalde, en waarvan hij het einde niet zag.

Toch was 't zonnig en warm.

En met zoekend naar 't einde te staren boven op den heuveltop, keek hij op zijn uurwerk en viel terug in het practische leven.

Acht uur! en nog zat hij hier. Hij stond recht, en spoedde zich naar 't hotel om te gaan avondmalen. Hij was schijnbaar de laatste; nog één zat er daar toch, ook een van z'n streek, maar van hooger op. Die kwam altijd laat, omdat hij wist dat, zoo niet, de anderen hem zouden plagen. Niet dat hij bang was voor hun spot of hun redetwist; maar omdat ze hem niet verstonden. Ze noemden hem « Thomas á Kempis » of kortweg « Thomas », omdat hij vroeger eens in een redetwist als bewijs een tekst had aangehaald uit de « Imitatio ». Belachelijk. Een onbegrepen idealist, en ze noemden hem daarom ook wel Bert Ideaal. Een jongen, die veel had vermocht, ware hij in de gunstige gelegenheid en bij de rechte menschen gevallen. Maar ze waren klein en laag, allen rondom hem, die hem zoo noemden, en te midden van hen, leefde hij als een vreemde natie. Hij was rilder dan een gewone vlamming, had zwarte oogen, en zwart haar, boven metaphysische hersens; binnen en buiten meer een oosterling dan een Westerling. Hij maakte verzen, en beschouwde dit niet als een luxus, maar als een plicht, en een genade Gods. Hij sprak zuivere taal, en stelde daar een eere op; dat had hij geleerd van zijn moeder, die een Hollandsche was.

Last not least, trachtte hij rechtzinnig zijn leven te regelen naar z'n principes, die dus ook voor hem geen luxus waren, als voor vele anderen, zelfs voor hen, die zich aanstellen als belichaming van die beginselen. Zeer wel.

Hoewel Herman wist dat die Albrecht een dromer was, een die zocht waar hij moet landen, had hij toch weinig met hem omgegaan. Van avond voelde hij zich tot hem aangetrokken; de anderen was hij lijk afgestorven; en hij was blij dat ze hier getwee zaten, Albrecht en hij, hoewel die weinig tot praten genegen scheen, en hij wel wist dat hij hem met geen gemeenplaats zou aan 't spreken krijgen.

— « Hebt U al eens nagedacht over de toekomstige industrie in de Kempen, en over den toestand van ons Kempisch

volk? », vroeg Herman, zonder dat hij er in z'n leven eigenlijk veel over gemediteerd had.

— « Jawel. »

De zwarte oogen van Bert Ideaal, want zoo leek hij nu gansch, keken wonder vragend van genoeg, omdat één ten minste daarvan sprak, en van verbaasdheid, waarom hij dat vroeg, aan hem, die zoo schijnbaar afgetrokken leefde met z'n gedachten. Een vluchtig gevoelen dat het uit spotlust was, verdreef hij, om Hermans ernstig gezicht, en gewoon dagelijkschen handel en wandel. Maar die « ja » was alles wat de verwonderde droomer kon antwoorden. Herman wou hem echter niet loslaten, en hij polste opnieuw :

— « Wilt gij gelooven dat ik een heel ander mensch ga worden? En dat ik op dit pad ben geraakt door de liefde! »

't Was er uit. Bert Ideaal gaf zich over; vertrouwen en vriendschap spraken uit z'n oogen.

— « Gij spreekt de waarheid, Herman. Andere wegen dienen gezocht, en liefde zal onze leidstar zijn. »

Dit zinnetje klonk tamelijk hol, maar wie aard en taal van Bert Ideaal kende, verstond die wel. Die woordjes « liefde » en « onze » bonden nu die twee menschen aan mekaar. Herman had de draagwijdte er van gevat.

Beiden hadden gedaan met eten en Bert Ideaal sloeg een groot kruis. Herman, die dat anders niet deed na het avondeten, maakte er nu ook een. Ze stonden op, en keken elkaar aan, lijk nieuwe vrienden, die elkaar zoeken te peilen.

— « Een beetje wandelen? » vroeg Bert Ideaal, die een plan had.

— « Ja, met genoeg. »

Door de druk bewandelde straten, waar veel wordt geloopt door gedachtenlooze menschen, wier nieuwe hoeden en mantels en pelsen ongelukkig den « vetus homo » die er onder zit, niet veranderen, trokken ze zwijgend, of pratend van dingen, die niet samenhangen. Stilaan kwamen ze in min bezochte straten, in de nieuwe stad, in wier netgebouwde, kokette huizen de handelaars op hun rentjes leven kwamen, nadat ze van uit de onderstad, de oude stad, de plek van den handel, hun schaapjes hier op 't droog hadden

gezet. Eindelijk, nevens een roode huizenrij, zagen ze de donkere boomen van den breedten boulevard.

Maar meer dan milden wind, en lucht en bladerenfrischheid zocht Herman; er brandde hem iets op de lippen, het woelde, en wipte eraf, in Albrecht's hart. Heel z'n liefdehistorie en z'n bange trachten naar geluk, sprak hij uit, zoo diep als hij 't beleefd had, omdat hij zichzelf zoo wel nu peilen kon in volle bewustheid, wandelend met dien droomer, die naar hem luisterde lijk een biechtvader naar zijn biechteling.

Albrecht had nooit gedacht, dat zoo'n rijke ziel omliep onder de studenten. Hij was blij, omdat hij Herman had gevonden, « ontdekt » was zijn woord, en zijn plan groeide.

— « Herman, u hebt veel geleden, dat versta ik wel. Ik ken dat lijden. Lijden om onvoldane liefde is martelie, is als de straf van 'n verdoemde, omdat we beroofd blijven van iets, dat we noodig hadden voor ons geluk, voor den vollen opbloei van ons wezen. Zoo heb ik ook geleden, lang... Maar zoekende én denkende over 't leven, ben ik er toe gekomen dit te beschouwen van een standpunt uit. Als ik mijn vroeger liefde ontleed, niet alleen voor menschen maar ook sympathie of tegengoesting voor zeker werk dan kwam alles neer op mezelf. In de anderen beminde ik mezelf. En daar hoog mijn wenschen reikten, juist lijk de uwe, kon ik niet geraken tot wat ik begeerde. Maar ik was als iemand, die met z'n handen naar de wolken reiken wil, en bleef arm in eigen oogen; een ongelukkig mensch; ik leed diep.

Ik leed, omdat ik 't mis aanlei in mijn jeugdige volbloedigheid. Maar ik las, lijk de bie, honig en melk uit de mooiste en immer bloeiende bloemen uit alle tijden: Thomas Van Kempen, « de caritate forma virtutum », liefde is ondergrond van deugd. — Hebt gij de « Imitatio » gelezen? »

— « Ja, maar niet genoeg doorgewerkt. »

— « En Ruusbroec, die zoo eenvoudig en vlammend van goddelijke dingen spreekt: « daar zaten eens twaalf begijnen bijeen, en spraken van hun goddelijken Jesu... »

En Plato, uit Athene, de klassiek die ons verveelde vroeger, en Paulus, de Aquiner, en Hello, alle zieners van op de bergen op 't lage dal, 't leven...

Ik las, ik dacht. En uit echte stoffen, bouwde ik me een levensopvatting waarvan de hoeksteen : liefde... »

Bij dat woord, keek Bert Ideaal, die tot hiertoe altijd lijk in zichzelf gestaard had, Herman doordringend in de oogen. — « Liefde, niet meer voor mezelf, maar al voor de anderen. Wat ik Dien van Boven schuldig ben, weet ik. Maar ook hier beneden moet ik iets kunnen beminnen. Ik bemin de menschen. Ik werk voor hen, tegenwoordig in gedacht en begeerte, omdat ik mezelf nog maar aan 't wapenen ben ; maar later, wanneer ik als volgroeid mensch in de samenleving zal staan, dan met daden. Nu heb ik zelf 't geluk gevonden en de tevredenheid. Mijn leven is vruchtbaar, en ik win aan kracht. Ik weet dat ik later zal werken, en dat ik zal slagen in mijn werk. De anderen zullen winnen aan geluk, en zij, beter en sterker dan vroeger, zullen vonken van geluk terugschieten in mijn ziel. Liefde... Men lacht daarmee, men lacht met mij, met mijn denkbeelden. Wat geeft me dat ! De spot pijnt me niet, omdat ik overtuigd ben, dat ik in 't rechte spoor loop. Maar het verdriet me dat al de menschen haast niets weten van dat mogelijke leven door liefde. De Liefde is 't jachtwiel, dat de kracht overzendt naar al de mechanieken van ons wezen. Zij bevrucht onze kracht met heerlijke levensdaden. Zij alleen kan verbetering brengen onder de menschen, zij is de bloedader van de sociale werking. Door haar moet de oude samenleving, uitdraaiend op egoïsme en giletzak, nieuw bloed krijgen en verjongen. »

Beiden kwamen nu in den donkere tusschen hooge heesters, naast den wandelweg samengehurkt als twee rijen biddende bonzen, onder de duistere kastanjeboomen. In dien donkere en die eenzaamheid maakten de woorden van Bert Ideaal geweldigen indruk.

Zoo gingen ze honderd stappen zwijgend voort, en ondertusschen herkauwde Herman de woorden van zijn gezelschap, dien hij eerbiedvol bezag als een profeet, sprekende tot hem waarheid van Boven. Hij ook had altijd zichzelf bemind. altijd maar rechtstreeks eigen geluk betracht zonder zich om anderen te bekommeren. De vlamme woorden van Bert Ideaal maakten hem geestdriftig. Die man sprak uit wat hij was.

Als ze weder in 't licht kwamen, voelde Herman dat zijn gezel wachtte op een woord van hem :

— « Nu zie ik in dat ik mis was. 't Is al laat, maar ik denk dat ik, die zoo dol heb bemind, mee op zal kunnen gaan naar de lichtende bergtoppen. »

Dit leste beeld kwam hem in, met terug te denken aan het klimmende zijpadje waarvan 't einde verloren lag achter den heuvel, ter gelegenheid van den brief. Het beviel Bert Ideaal, een beetje tot grootspraak geneigd van nature. Hij bezag Herman met genoegen, en ging voort :

— « Liefde dus is ons begin en ons einde. Zij doet ons werken, en we werken om de anderen te verbeteren en ook tot liefde op te wekken. Maar om de actie van de liefde vruchtbaar te maken, is het noodig, dat al degenen, die meewerken voor 't zelfde doel, zich scharen in één leger, zich vereenigen in één liefdeband, die al de pogingen doet uitgaan van één middenpunt, lijk al het omvloeiende water, eer het de wereld overspoelen gaat, komt uit de moederbron. Alleenstaande menschen vermogen niks, daarom hebben we met eenigen gemaakt het verbond van de liefde. Dat staat niet op papier, heeft geen naam, of geen keure of geen voorzitter, het is een verbond van harten, en een op-hooping van stalen wil. Wij zijn gezworen vrienden onder elkaar...

Willen wij ook zoo'n vrienden worden, Herman ? Vrienden door leven en dood ? »

De stem van Bert Ideaal beefde, als hij dat zei, en z'n wezen stond in hoogen ernst, als dat van een verliefde, die z'n beminde het jawoord afvraagt. Beiden bezagen elkaar verteederd, maar mannelijk, omdat ze wisten, dat ze iets heilig pleegden. Herman greep de fijne hand van Albrecht, drukte ze licht, en zeide :

— « Ik wil mee met u. »

Ze gingen voort. Ze waren goed bij elkaar, lijk broeders, maar inniger. Herman, die sinds verschillende dagen weinig gedronken en gerookt had, was frisch naar geest en lijf, en daarom in staat om nu de volheid te voelen van dat gelukkig samenzijn, en in zichzelf te dalen en te delven naar de verborgen schatten, die staken in zijn wezen.

— « Zoo heeft Amélie u dan nog goed gedaan », zei

Albrecht schalks. Herman glimlachte treurig bij het hooren van haar naam die hem veel bitterheid te binnen bracht. Hij wilde daaraan niet meer denken, dat was voorbij, en hij zag nu voor hem een ander leven, in liefde; het briefje van Marie Van Opdorp schoot hem door den geest. Hij deelde Albrecht den inhoud mee, en:

— « Zoo ziet ge dat de vrouwen zelfs verder in de practijk zijn dan wij », voegde hij er op z'n beurt schalsch en half fier bij.

— « 't Voorteeke van den komenden tijd », antwoordde Bert Ideaal. Nu waren ze de laan ten einde, en beiden stonden voor uiteenlopende wegen.

— « Werk hebben we tegenwoordig genoeg », zei Albrecht, « veel droog examenwerk. Maar zijt ge morgen niet vrij? Dan zou ik u bij mijn vrienden brengen. »

— « Volgaarne. »

Ze gaven elkaar de hand, lijk vrienden, die al lang te zamen geweest zijn, en scheidden.

*
* *

's Anderdaags stapten Herman en Bert Ideaal haastig de oude poort door van een van de Universiteitscolleges, waar de priestersstudenten verblijven. Over een binnenpleintje, bezet in 't midden met heesters en struiken, kwamen ze aan de trap. Daar liep Herman vóór, omdat hij best den weg kende. Tweemaal klopte hij aan een kale, grijze deur, genummerd 81.

Een stem riep, en een forsche hand draaide open.

Beiden gingen binnen. De eigenaar van dit salonslaapkamer was een kastanjebruine borstelkop, hard en gewrongen lijk een eikenstronk, met twee oogen, die zagen wat ze zagen; zwierig stond hij in zijn zwarte toga, en het gebaar, waarmee hij een stoel aanbood, en de lach bij de kennismaking waren gemeend en natuurlijk. In den hoek van de kamer stond een kleine sympathieke geestelijke, met zeer verzorgd zwart streephaar en blanke huid, die afstak tegen de bruine schors van den andere. Bevalligheid van manieren en taal duiden hem aan als een stadsman. Hij was in 't Fransch opgevoed geweest tot vijftien jaar; op 't

college was hij in goede handen gevallen, en sprak nu vlot z'n taal. Hij stond tusschen den theoretizeerenden Bert Ideaal en den practischen priester, zijn vriend, en versmolt beider inzicht in de zaken.

Niets was gezocht bij die vier mannen, noch houding, noch woord. Daar alle moe waren van de alledaagsche studie, drumden zij hun koppen samen vóór het venster, en keken beneden om frischheid en avondweelde te rapen uit den dichtbeplanten hof, met oude kastanjeboomen, op wier donker en oogentroostend loof vol geheimen de witte bloemtrossen wonder afstaken.

Opeens bezag Bert Ideaal de drie makkers, en :

— « Ik heb van den namiddag verzen geslagen. Wil ik ze eens lezen ? »

— « Lees maar op », antwoordde de stadsman, die ging zitten.

Albrecht haalde een verfrommeld papiertje uit z'n vestzakje, een nietig dingsken, vouwde 't open, en las, ingetogen, alsof het een heilige tekst was :

« Vol bloed, tot barstens toe, staat mij het hart,
En de aderen zwellen lijk rivieren ;
Mijn lichaam loopt vol roode levenskracht,
Die stroelend wil naar buiten zwieren.

« Een stak met witte lantie door m'n hart,
Met zoeten steek mijn aderen open,
En, wijl ik schouwde naar de wijde wond,
Kwam 't levensbloed erdoor gelooopen.

« Het was een weelde neer te zien in 't rood,
In 't gloeiend rood, dat verder vloeiende
In bloedplek, die de dorstige aarde dronk,
En stijgend tot een meer uitgroeide.

« Mijn levenskracht vloeit over wereld wijd,
En die mijn bloedrijk hart doorkliefde
Lijk met een lantie, en z'n schelp ontsloot
Was reine toovermacht van Liefde. »

De kleine zwarte priester juichte, en noemde vers en

gedachte effenaf prachtig. — De groote, met het borstelhaar, bleef onroerbaar voort staan kijken op de doening van den zwarte, en hoewel hij van verzen niet veel moest hebben, omdat hij er weinig van verstond, zei hij, zag hij toch in den grond gaarne den droomenden Bert. Die was lijk de vaandrig van hun gezelschap. Maar hij voelde dat het gesprek grondiger moest worden, of anders zou Herman weinig meêdragen van dien eersten avond.

« Dunkt u niet, » vroeg hij, « dat, nu we hier gevie-
ren staan, we moeten trachten nader te bepalen wat we
willen, en naar middelen uitzien om ons doel te bereiken ? »

Op dit oogenblik klonk wild gezang van omtrekkende
studenten van uit de naastbijgelegen straat :

« Het zijn geen jongens, de studenten,

Maar heele venten,

Het zijn geen jongens, de studenten ! »

Niemand sprak erover. Maar dit geluid scheen in hen
nog een drang te wekken, om zich nauwer aan elkaar te
sluiten.

— « We willen dus : liefde, zei de kleine zwarte. Maar
laat ons het woord niet te veel gebruiken, opdat het door
de gewoonte z'n magische kracht niet verlieze. Christus heeft
zelf de liefde gepredikt, en nu leeft de wereld van eigenbaat.
Tegenstrijdigheid. Zullen we Christus'woorden kunnen ver-
wezenlijken onder de menschen, of zullen dat woord en onze
wensch een ideaal blijven, ongenaakbaar ? »

— « Andere tijden en andere menschen zullen komen »,
wierp er Bert Ideaal tusschen.

— « Ja », ging de kleine zwarte voort, « aangevuurd
door die bevestiging », lijk kunstenaars uit marmer mooie
beelden houwen, zoo zullen wij naar de vormen van de
liefde nieuw leven boetseeren... »

— « Literatuur ! » zei de groote met het borstelhaar.

— « Leven ! » riep Bert, dien zoo'n beeld altijd begeester-
de. De groote kon de geestrift van z'n makker wel verdra-
gen, maar om tot 'n uitslag te komen, nam hij het woord :

— « De klassen staan vijandig tegenover mekaar in de
samenleving. Er wordt getracht om ze te verzoenen. Maar
ook de menschen van éene klas leven als in haat voor me-
kaar. Dat willen we verhelpen. Als de enkelingen zullen in

liefde opgebracht worden, zullen ook de klassen met elkaar in vrede leven. De strijd om 't bestaan is erg, en 't haken naar stoffelijk genot houdt krachten van haat wakker in de menschen, die tegeneen staan als wolven, die de een den andere de geroofde brok vleesch uit den muil trekken. Tevredenheid moet in de harten geplant en gekweekt. Priesters en leeken moeten hierin samengaan, omdat de een door den andere volle werkkraft en invloed krijgt. Dat is voor mij de theorie van doel en middel. Nu moeten we samen de naastbijliggende practische middelen zoeken. »

Noch de zwarte, noch Bert wisten af te wijzen op die rake gedachten. Alleen meende de laatste :

— « Juist hetzelfde heb ik gezegd in mijn vers. »

— « In voor mij onverstanebare woorden dan, » antwoordde de groote, zonder een zierke spot in zijn stem. Die zei altijd de zaken, lijk hij ze dacht, en de anderen wisten bij ondervinding dat er nooit een verborgen inzicht achter z'n woorden stak.

— « Gij zijt een prozaïst, die iemand afgrijselijk kunt pijnigen met uw nuchtere realiteiten. »

Dit zei de zwarte zienlijk om Bert Ideaal te troosten.

— « Goed », antwoordde de groote. « Maar wat middel zouden we nu aanwenden om onze gedachten te verspreiden ? Zou een tijdschrift ons goed kunnen bijbrengen ? 't Is maar een denkbeeld dat ik vooruitwerp. »

Nu sprak Herman voor de eerste maal :

— « Me dunkt dat U de zaak reeds te verre drijft. We weten wij gevierden nog niet genoeg wat we willen, en hebben nog geen eender inzicht in ons werk. Daarbij hebben we nog niet al de gevolgtrekkingen uit de principes afgeleid ; noch de klippen getast, waar we onvermijdelijk moeten op landen, indien we ze niet voorzien, bij gebrek aan wetenschap en ondervinding. Laat ons dan met ijver studeeren, de vruchten van ons zoeken bijeenleggen en schiften tot we niets dan de waarheid op de wan overhouden. Dat zal de echte plaaster voor de wonde zijn. »

Dit voorstel, kalm gezegd, vond bijval ; allen waren blij om de uitkomst. Ze praatten nu nog eenige oogenblikken samen voort. De hospes bood bier en sigaren aan. Niemand rookte noch dronk er. Het was toch gezellig, en er heerschte

levendige stemming; van uit de oogen en de gebaren vloeiden vriendschap en leven. De gedachten van die menschen zijpelden dan toch al door in hun eigen vezels, oogslag, en vingertrilling. Zij groeiden.

Herman en Bert gingen weg. Onwillekeurig liet Albrecht z'n gezel aan den rechten kant gaan, om z'n wijs woord, en keek naar hem op als naar een meester, om te vernemen wat hij van hun kranske dacht. Maar als ze scheidden had hij nog z'n meening niet geuit.

Hij ging huiswaarts. En om dat intens inwendig leven te overzien, dat hij geleid had die dagen, zette hij zich weer bij tafel als een man die zware zaken te overdenken heeft. Amélie uit het « Hof van Brabant » was voor hem niets meer dan een booze schim, die even door z'n geestesruimte vloog en verdween. Er was in hem iets anders geboren; een nieuw zicht had hij op nieuw leven; op een van die levensstonen, waarvan afhangt of men onder of boven ligt, was hij opgesprongen, en nu klom hij in groeivaart de gouden trappen op van den hoogen liefdetoren. Het zaad was in meiland gevallen; 't gedijdde.

Boven zijn overweging uit, dammerde nu het beeld op — van waar kwam het ook weer — van Marie Van Opdorp en haar rein briefje. En in harmonischen gevoels- en gedachtengang groeide z'n nieuw leven, z'n leven in liefde, en z'n later, nog onbepaalde werk samen met dien meisjes naam en dat briefje, tot een éénheid, waarover hij adem blies. En vol nieuw levensvuur, en toch ingetogen en passend, schreef hij als antwoord aan Marie Van Opdorp een briefje, waarin hij haar kiesch aanmoedigde en zijne hulp toezei.

Juul GRIETENS.

VAN REUZEN en MENSCHEN

L. OPDEBEEK. — UITGEVER. — ANTWERPEN.

Juul Grietens.

Van Reuzen en Menschen

Met pentteekeningen van Stan van Offel.

L. OPDEBEEK. — UITGEVER. — ANTWERPEN.